MODERNE LIRIEK 21

1 Kyk af:

Atoom:

10^{-6} 3

= proton,

10^{-13} 3

= elektroon

leegte

leegte

leegte

= 3 miskruiers in ruimte Europa

L E E G T E !

2 Kyk op:

Sonnestelsel ---

---- melkwegstelsels ----

5 miljard

dan verward.

Kosmiese stof

----- ontplof?

l
e
e
g
t
e
!

hemelskuitjie

3 modderkluitjie

INLEIDING

1. "Uitleg" is gans onmodern!
2. Digkuns – verdigting van die lewe, is die kuns om die geheel daarvan alomvattend te begryp, te verdig en in die afgeronde geheel van 'n neutdop in skone simbool aan te bied en daardeur aan te gryp.

Dié "digter" kyk soos Francesco Campana na die perke van ons menslike bestaan, af in die onmeetlike dieptes van die oneindig klein en op in ewe onmeetbare dieptes van die eindelose (?) hemelruim. Beide hierdie uiterstes openbaar 'n ontsettende, verlamme gebrek aan substansie, wat noodwendig moet spot met die skynbare magteloosheid van die menslike bestaan, wat hulle omknel. In die geval van die atoom is daar nie meer substansie as wat drie miskruisers in 'n ruimte so groot as die hele Europa sou verteenwoordig nie. Geen wonder dus, die driemaalige herhaling van die troostelose "leegte" in neerdalende lyn! Kyk ons in hierdie rigting, dan word ons harte inderdaad deur vrees omknel in die aanskouing van die geweldige isolasie en eensaamheid: verlore soos drie magtelose miskruisertjies in 'n ruimte soos die groot en trotse Europa, volgepak met prestasie, kultuur, geskiedenis, denke, tegniek, stede, mense, ellende... Geen wonder dus, dat dié strofe eindig met die skrikbevange uitroep van ontsteltnis: "L-E-E-G-T-E!" Dit is asof die "digter" hom nog innerlik teen die ontdekking verset en die enormiteit daarvan nie wil aanvaar nie.

Waar die eerste strofe ons in die diepte van ons isolasie en nietigheid gelei het, waar ons bestaan dreig om in die niet self te versink en ons onaangemaak daaraan herinner word dat die mens, hierdie wese, wat deur sy skeiding en afsondering van die goddelike oerbron nou selfs hierdie ontsettende isolasie in die atoom deur doelbewuste splittings nog vergroot, die isolasie dus nog vererger, wend die digter hom in die tweede strofe nou tot die grootste groottes en uitgestrekte ruimtes van ons kosmos, in 'n poging om in hierdie teenoorliggende uiterste aan die bedreiging te

ontvlug.

Van die reeds imposante grootte van ons sonnestelsel gaan die gedagtevlug na ons melkwegstelsel en na ander galaktiese stelsels, verafgeleë wêreldes in die onuitdenkbare groot ruimte. Vyfmiljard ligjare ... en dan? Bereik hulle lig ons nie meer nie, omdat hulle ontvlugtingspoed die spoed van lig oortref? En indien dit moontlik is, wat gebeur met hulle as hulle hierdie "absolute" (?) spoed oortref? Het die vlug in die ruimte 5 miljard jaar gelede in 'n oerontploffing begin deur 'n chaos van sametrekking en verdigting of is die heelal in 'n toestand van voortdurende skepping? Is ruimte sfeervormig en eindig of saalvormig en eindeloos? Ons rasionele denke verwerp albei alternatiewe en ons raak "verward" in hierdie eindeloosheid en gaan verlore in die ruimte, omdat berekeninge self ingee. Kom die oneindig grote uit die oneindig kleine en kom dit deur 'n ontploffing en sal dit met 'n ontploffing eindig? En wat lê dan voor en na die ontploffings? Is daar 'n begin en 'n einde? Is die kortste afstand tussen twee punte 'n reguit lyn of 'n kromming? Rewolusie of evolusie? Is begin en einde dalk dieselfde? Ons raak "verward" en keer sidderend terug van die grens van ons denke en besef ons eie beperking en innerlike leegte. So lei ook hierdie strofe ten spyte van sy trotserende en selfversekerde aanhef, "Kyk op", in die diepte van ons leegte en tot die vernederende besef van ons nietigheid.

Uit hierdie diepte, waar die mens nog net 'n "modderkluitjie" is, skiet die derde strofe in 'n steilstygende lyn omhoog. Wel is die doelwit nog nie bereik nie, want die "digter" is nog in sy "hemelskuitjie" op pad. Wel is daar geen waarborg gegee dat hierdie bevrydende styging nie ook soos so menige vuurpylpoging katastrofaal sal eindig nie, maar die digter is op pad en styg. Is dit nie genoegsame aanduiding van uiteindelijke seëviering van die gees bo die materie nie? Die "digter" het afgekyk en opgekyk, alle grense van ons bestaan probeer deurdring en in dié poging in die diepte van die leegte beland. Net uit die diepte kom die styging; uit die modder van vereensaming styg die mens in die geborgenheid van sy hemelskuitjie; uit die dood kom die lewe. Daarom wys sowel die vraagteken as die uitroepteken van die opskrif na bo.

In sy oriëntasie na die wese van ons menslikheid het die “digter” ook na die sterrechemel geïyk. Het hy die ster van Betlehem gesien?

L.R. Tönsing